

dam se da će me se ispravno razumjeti ako ustvrdim da ova knjiga, njezine 52 meditacije, razmišljanja, smjeraju k tome da sam čitatelj postane na neki način Božjom riječju. Kako to? Možda u smislu sljedećega kratkog dijaloga:

Pitali čuvenog rabina: »Gdje boravi Božja riječ? Je li ona na nebu s anđelima? Ili je u svitku...? Ili je među učenima pismoznancima?« Odgovorio je: »Božja riječ živi u srcu svake osobe koja o njoj uči, u glasu onoga koji o njoj govori, a najviše u životu onoga koji živi Božju riječ. To srce, taj glas, taj život, oni su također Božja riječ.«

Knjizi isusovca J. Batinića *U potrazi za porukom Riječi* mogu samo poželjeti sretno i često druženje s čitateljima. Prvi pokazatelji, topli slušateljski odjeci na čitanja pojedinih njezinih meditacija na Radio Mariji tijekom siječnja 2011, naznačuju da bi oni mogli biti raznoliki i brojni.

Pero Vidović

Karl Rahner, *Sveti sat i spomen na muku* (ur. s. Marija od Presvetog Srca — Anka Petričević), Symposion: biblioteka asketsko — mističnih djela, Split, 2010, 75 str.

Teološko–mistično djelo *Sveti sat i spomen na muku* istaknutoga katoličkog teologa Karla Rahnera (1904–1984) sastoji se od dva dijela: *Sveti sat* i *Spomen na muku*, dok u posljednjem, trećem dijelu, urednica s. Marija od Presvetog Srca piše vlastiti osvrt na spomenute teme. U prvom dijelu (*Sveti sat*) autor razmatra pred Presvetim oltarskim sakramentom Isusovu dvostruku narav: božansku i ljudsku, koje se prožimaju. Kristov ljudski život na najizvrsniji način pokazuje duboku i neraskidivu vezu čovjeka i Boga. Klanjanje pred Presvetim oltarskim sakramentom najdublji je i najistinitiji susret Stvoritelja i stvorenja. Razmatrajući kroz trinitrani vid božanstvo Isusa Krista, pisac ove knjižice pozi-

va molitelja da zastane pred Kristovom božanskom, a posebno ljudskom naravi, fundamentalnim polazištem za cjelovito i jezgrovito shvaćanje naravne i nadnaravne dimenzije čovjeka. Čovjek je u svojoj biti biće transcendencije. U njegovu najdubljem jastvu nadopunjuju se božanstvenost i čovječnost, dvije naravi koje se prožimaju do te mjere da u konačnici teže prema vječnosti. A tko nam može pokazati put u vječni život ako ne onaj koji je iz prolaznosti ušao u neprolaznost, iz konačnosti u beskonačnost?

Poznati fizičar A. Einstein jednom je rekao: »Najljepši doživljaj je susret s nečim tajnim.« Bog i svijet nisu nikad identični, ali nisu ni odvojeni. Stoga autorova molitva pred Presvetim nastoji uprisutniti Isusa kao čovjeka koji je tijekom čitavoga svog života, a osobito u svojoj smrti, tako savršeno proživio svoj ljudski život kao Božji Sin da je u njemu Sin Božji postao čovjekom, a čovjek postao Božjim Sinom.

U drugom dijelu (*Spomen na muku*) autor razmatra posljednjih sedam Isusovih riječi izgovorenih na križu: »Oče, oprosti im jer ne znaju što čine!«; »Zaista kažem ti, danas ćeš biti sa mnom u raj!«; »Ženo evo ti sina! Evo ti majke!«; »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?«; »Žedan sam!«; »Svršeno je!«; »Oče u tvoje ruke predajem duh svoj.« Što ove riječi mogu znači čovjeku? U smrti se čovjek Isus bez ostatka predaje Ocu, i to iz čiste ljubavi zbog nas grješnika. Sve poruge, boli i patnje koje Isus proživljava u posljednjim minutama zemaljskog života za pisca ove knjižice i molitelja pod križem nisu ništa drugo nego izraz neshvatljivog predanja Očevoj volji. Što je vjera u križ, u Krista Otkupitelja i Spasitelja ako ne dosljedno vršenje onoga što život postavlja pred nas? Za Rahnera, Krist je putokaz. U smrti on nema ništa drugo do povjerenja u Oca. Smrt na križu ima spasenjsko značenje samo utoliko ukoliko se u njoj očituje posvemašnja ljudska nemogućnost.

Molitva pod križem za nas vjernike nije tek puko prisjećanje na povijesni tijek Isusove muke i smrti. To su riječi koje kao izvor žive vode protječu kroz autorov kontemplativni duh. Samo na križu i pod križem umire stari čovjek, a rađa se novi. Isus umire da bi uskrsnuo. Spasiteljska je volja Božja moćnija od grijeha i naših ograničenih ljudskih pogleda. Ona ne može biti frustrirana ni ljudskim grijehom. Ona uvijek *jest*, bez obzira kako se povijest čovječanstva ostvaruje. Žrtva koju je Bog podnio za čovjeka uvelike nadvisuje i naše najveće žrtve. Blažena Djeвица Marija, vjerna i dosljedna majka Bogočovjeka, i uz drvo križa stoji uspravno, hrabro i nepokolebljivo. Isusove riječi upućene Ivanu, »Evo ti majke«, za molitelja znače nešto više od Ivanove skrbičke uloge. Marija pod križem uprisutnjuje Crkvu, onu istu Crkvu koja će i kroz stoljeća biti progonjena i raspinjana.

Ova vrijedna knjižica nije pisana isključivo za uski krug tražitelja i promicatelja svetosti života, već za svakog čovjeka koji nastoji biti sposoban »izgubiti se« u Bogu, ne bi li po vjeri, nadi i ljubavi prestao živjeti kao čovjek »naprosto«, već da bi živio kao onaj koji suobličen Kristu doista sudjeluje u njegovu životu, umiranju i uskrsnuću. Snagom i milošću njegova posredstva, a nadasve molitvom, možemo ono čemu svaki čovjek po svojoj dobroti i teži: ljubiti čovjeka, s povjerenjem prihvaćati smrt, sačuvati nadu.

Stjepan Šufraj

Mijo Nikić i Ivan Koprek (ur.), *Bolest i zdravlje u religijama*. Zbornik radova interdisciplinarnog i interkonfesionalnog simpozija održanog u Zagrebu 1. ožujka 2010, FTIDI, 2010, 268 str.

Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu organizirao je u ožujku 2010. godine simpozij pod naslovom »Bolest i zdravlje u religijama«. Riječ je o interdi-

sciplinarnom i interkonfesionalnom simpoziju, s obzirom na to da su predavači bili stručnjaci iz raznih disciplina kao što su filozofija, teologija, sociologija te religijske znanosti, a u svojim predavanjima iznosili su stavove katoličke, protestantske, islamske i židovske vjeroispovijesti. U zbornik je uvršteno dvanaest predavanja obogaćenih literaturom te iscrpnim kazalima imena i pojmova, kao i pozdravni govor profesora Ante Mišića, dekana Filozofskog fakulteta Družbe Isusove u Zagrebu.

Svaki se čovjek u svom životu susreće s nekim oblikom trpljenja i bolesti. Kakvu ulogu imaju religija i religioznost u shvaćanju zdravlja i bolesti, možemo doznati iz radova objavljenih u ovom Zborniku.

U prvom nas radu autor Stipe Tadić ukratko upozna je s povijesnim razvojem medicine, koji se isprepliće s razvojem ostalih prirodnih znanosti i tehnologije, ali i sa socioreligijskim, kulturološkim, gospodarstvenim i političkim razvojem društva. Kroz rad se protežu kritike biomedicinskog modela zdravlja, a osobito njegove temeljne pretpostavke o dualističkoj podijeljenosti čovjeka na duh i tijelo.

Miljenko Aničić istražuje pitanje zdravlja i bolesti u povijesti kršćanske teologije i Crkve te nastoji prikazati shvaćanja zdravlja, a osobito bolesti, u prvim stoljećima kršćanstva i srednjeg vijeka. Tako se kroz povijest bolest, i patnja općenito, najčešće gledaju kao posljedica grijeha. Međutim, postoje i druga objašnjenja: bolest kao put k spasenju, prilika za napredak i za zajedništvo s Kristom u patnji itd. Članak završava kratkim prikazom značenja kršćanstva i Crkve za razvoj medicine i za karitativnu brigu za bolesnog čovjeka.

Shvaćanje zdravlja i bolesti u judaizmu tema je koju obrađuje Jasminka Domaš. Prema židovskom učenju fizičko se zdravlje nikada ne odvaja od duhovnog; ona se stalno isprepliću te funkcija jednog dijela tijela utječe na cijelo